

UCHWAŁA
ZGROMADZENIA OGÓLNEGO SĘDZIÓW TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
z dnia 3 października 2006 r.
w sprawie Regulaminu Trybunału Konstytucyjnego

Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego na podstawie art. 14 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 16 ust. 1 i art. 40 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z 2000 r. Nr 48, poz. 552 i Nr 53, poz. 638, z 2001 r. Nr 98, poz. 1070 oraz z 2005 r. Nr 169, poz. 1417) uchwała, co następuje:

§ 1

Uchwała się Regulamin Trybunału Konstytucyjnego, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2

Traci moc uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 1997 r. w sprawie regulaminu Trybunału Konstytucyjnego (M. P. z 2001 r. Nr 41, poz. 668 oraz z 2005 r. Nr 40, poz. 542).

§ 3

Uchwała wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Prezes Trybunału Konstytucyjnego:

Marek Safjan

Wiceprezes Trybunału Konstytucyjnego:

Andrzej Mączyński

Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego:

Jerzy Ciemniowski, Teresa Dębowska-Romanowska, Marian Grzybowski, Adam Jamróz, Wiesław Johann, Biruta Lewaszkiewicz-Petrykowska, Ewa Łętowska, Marek Mazurkiewicz, Janusz Niemcewicz, Jerzy Stępień, Mirosław Wyrzykowski, Bohdan Zdziennicki

**REGULAMIN
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO**

§ 1

Regulamin Trybunału Konstytucyjnego, zwany dalej „regulaminem”, określa wewnętrzną organizację pracy Trybunału, szczegółowe czynności jego organów oraz tryb ich wykonywania, a także wewnętrzny tok postępowania z przedkładanymi Trybunałowi wnioskami, pytaniami prawnymi i skargami konstytucyjnymi.

DZIAŁ I

Organy Trybunału Konstytucyjnego

Rozdział 1

Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego

§ 2

Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego, zwane dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”, wykonuje czynności przewidziane w ustawie z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, zwanej dalej „ustawą”, oraz w regulaminie, a w szczególności:

1) w sprawach organizacyjnych:

- a) omawia i zatwierdza coroczną informację o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału, na podstawie projektu przedłożonego przez Prezesa Trybunału,
- b) na wniosek Prezesa Trybunału, powołuje i odwołuje szefa Biura Trybunału, zwanego dalej „szefem Biura”,
- c) na wniosek szefa Biura, uchwała statut Biura Trybunału,
- d) na wniosek Prezesa Trybunału, może określać program wykonywanych przez Biuro Trybunału zadań badawczych i analitycznych w zakresie orzecznictwa Trybunału lub orzecznictwa innych sądów, na potrzeby Trybunału,
- e) na wniosek Prezesa Trybunału, może określać roczny plan wizyt oraz kontaktów roboczych z sędziami konstytucyjnymi,
- f) rozpatruje sprawozdanie z działalności Biura Trybunału, przedstawiane corocznie przez szefa Biura;

2) w sprawach finansowo-budżetowych:

- a) na wniosek szefa Biura, zatwierdzony przez Prezesa Trybunału, uchwała – w terminie do dnia 15 września – projekt dochodów i wydatków Trybunału (projekt budżetu Trybunału) na rok następny,
- b) rozpatruje, przedstawione przez szefa Biura i zatwierdzone przez Prezesa Trybunału, sprawozdanie z wykonania budżetu Trybunału za miniony rok;

3) w sprawach osobowych sędziów Trybunału:

- a) stwierdza wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału, w wypadkach określonych w ustawie,

- b) wyraża zgodę na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału,
- c) wykonuje określone w ustawie czynności w zakresie postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego Trybunału.

§ 3

1. Zgromadzenie Ogólne zwołuje Prezes Trybunału, przekazując każdemu sędziemu Trybunału, przed wyznaczonym terminem Zgromadzenia Ogólnego, pisemne zawiadomienie wraz z proponowanym porządkiem obrad oraz niezbędnymi materiałami.

2. W wypadkach wyznaczenia kolejnego terminu podczas obrad Zgromadzenia Ogólnego lub gdy chodzi o rozpatrzenie szczególnie pilnych spraw nie stosuje się przepisu ust. 1.

3. Jeżeli przedmiotem obrad Zgromadzenia Ogólnego mają być sprawy dotyczące projektu budżetu Trybunału lub wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału, zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, powinno być przekazane co najmniej 7 dni przed terminem Zgromadzenia Ogólnego.

4. Zgromadzeniu Ogólnemu, jeżeli odrębne przepisy nie stanowią inaczej, przewodniczy Prezes Trybunału, a w czasie jego nieobecności lub w razie innych przeszkód – Wiceprezes Trybunału.

5. Obrady Zgromadzenia Ogólnego są protokołowane przez wyznaczonego przez szefa Biura pracownika. Prezes Trybunału może zaprosić do udziału w Zgromadzeniu Ogólnym inne osoby. Zgromadzenie Ogólne może postanowić o zamkniętym charakterze obrad, bez udziału protokolanta oraz innych osób spoza grona sędziów Trybunału.

§ 4

1. W sprawach będących przedmiotem obrad Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwały zwykłą większością głosów, jeżeli przepis ustawy nie stanowi inaczej.

2. Zgromadzenie Ogólne jest zdolne do podejmowania uchwał, jeżeli w obradach uczestniczy co najmniej 10 sędziów Trybunału, w tym Prezes lub Wiceprezes Trybunału.

3. W razie przeszkód w sprawowaniu obowiązków przez Prezesa i Wiceprezesa Trybunału, w odniesieniu do zwoływania Zgromadzenia Ogólnego oraz przewodniczenia jego obradom, przepis § 12 ust. 4 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 5

1. Zgromadzenie Ogólne w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Prezes Trybunału zwołuje z odpowiednim wyprzedzeniem w odniesieniu do terminów, o których mowa w art. 15 ust. 2 ustawy.

2. Zgromadzeniu Ogólnemu w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa i Wiceprezesa Trybunału przewodniczy najstarszy wiekiem sędzia Trybunału uczestniczący w Zgromadzeniu Ogólnym.

3. Obrady Zgromadzenia Ogólnego, o których mowa w ust. 1 i 2, mają charakter zamknięty. Obrady są protokołowane przez sędziego Trybunału, który przewodniczy Zgromadzeniu Ogólnemu.

§ 6

1. Na karcie przygotowanej w celu zgłoszenia kandydatów na Prezesa Trybunału nazwiska sędziów Trybunału umieszcza się w kolejności alfabetycznej.

2. Sędzia Trybunału może zgłosić nie więcej niż dwóch kandydatów na Prezesa Trybunału. Zgłoszenie polega na postawieniu znaku „x” w kratce obok nazwiska sędziego Trybunału. Za nieważne uważa się zgłoszenie, jeżeli znak „x” postawiono w kratkach obok nazwisk więcej niż dwóch sędziów Trybunału.

3. Sędzia Trybunału przewodniczący Zgromadzeniu Ogólnemu po ustaleniu, którzy sędziowie Trybunału zostali zgłoszeni jako kandydaci na Prezesa Trybunału, pyta każdego z nich, czy wyraża zgodę na kandydowanie, a następnie ogłasza ostateczną listę kandydatów na Prezesa Trybunału.

§ 7

1. Na karcie przygotowanej w celu wyboru kandydatów na Prezesa Trybunału nazwiska kandydatów umieszcza się w kolejności alfabetycznej.

2. Sędzia Trybunału może wskazać nie więcej niż dwóch kandydatów. Głosowanie polega na postawieniu znaku „x” w kratce obok nazwiska kandydata. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli znak „x” został postawiony w kratkach obok nazwisk więcej niż dwóch kandydatów albo nie został postawiony obok nazwiska żadnego kandydata.

3. Za wybranych uważa się dwóch kandydatów, którzy uzyskali kolejno największą liczbę ważnie oddanych głosów.

§ 8

1. Jeżeli ważne głosy oddano na więcej niż dwóch kandydatów, sędzia Trybunału przewodniczący Zgromadzeniu Ogólnemu ogłasza liczbę ważnie oddanych głosów na każdego kandydata i ustala listę kandydatów biorących udział w drugiej turze głosowania.

2. W drugiej turze głosowania pomija się nazwisko kandydata, który w pierwszej turze głosowania otrzymał najmniejszą liczbę ważnie oddanych głosów.

3. Przepisy § 7 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 9

1. Jeżeli w drugiej turze głosowania ważne głosy oddano na więcej niż dwóch kandydatów, sędzia Trybunału przewodniczący Zgromadzeniu Ogólnemu ogłasza liczbę ważnie oddanych głosów na każdego kandydata i ustala listę kandydatów biorących udział w trzeciej turze głosowania.

2. W trzeciej turze głosowania pomija się nazwisko kandydata, który w drugiej turze głosowania otrzymał najmniejszą liczbę ważnie oddanych głosów.

3. Przepisy § 7 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

4. Jeżeli w trzeciej turze głosowania Zgromadzenie Ogólne nie wybierze dwóch kandydatów na Prezesa Trybunału, przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio.

§ 10

Do zgłaszania kandydatów oraz wyboru kandydatów na Wiceprezesa Trybunału przepisy § 6-9 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 2 **Prezes Trybunału Konstytucyjnego**

§ 11

1. Prezes Trybunału kieruje Trybunałem i reprezentuje Trybunał na zewnątrz.

2. Prezes Trybunału wykonuje czynności przewidziane w ustawach oraz w regulaminie, a w szczególności:

1) zapewnia organizacyjne i administracyjne warunki pracy Trybunału poprzez nadzór nad działalnością szefa Biura;

2) zarządza ogłoszenie wyroków Trybunału oraz postanowień, o których mowa w art. 70 ust. 2 pkt 1-3 ustawy, w urzędowych organach publikacyjnych, a także, w miarę konieczności, sprostowań oczywistych omyłek w ogłoszonych orzeczeniach Trybunału;

3) zarządza publikację orzeczeń Trybunału w zbiorze urzędowym;

4) na wniosek lub za zgodą zainteresowanych sędziów Trybunału, po konsultacji z szefem Biura, przydziela im asystentów oraz pracowników zajmujących samodzielne stanowiska do spraw orzecznictwa;

- 5) umożliwia sędziom Trybunału zaznajomienie się z aktami postępowania karnego prowadzonego wobec sędziego Trybunału;
  - 6) wykonuje czynności związane z postępowaniem z oświadczeniami o stanie majątkowym sędziów Trybunału i szefa Biura;
  - 7) informuje Zgromadzenie Ogólne o wszystkich ważnych sprawach i wydarzeniach dotyczących Trybunału i sędziów Trybunału.
3. Prezes Trybunału, na wniosek szefa Biura, ustala w drodze zarządzenia:
- 1) czynności biurowe i sposób prowadzenia w Trybunale akt, repertoriów, terminarzy i ksiąg pomocniczych w sprawach rozpoznawanych przez Trybunał;
  - 2) czynności ewidencyjne, badawcze i analityczne, prowadzone w Biurze Trybunału, związane z realizacją orzeczeń Trybunału w działalności prawodawczej właściwych organów, oraz sposób ich dokumentowania.

§ 12

1. W czasie nieobecności Prezesa Trybunału, w jego zastępstwie, Wiceprezes Trybunału kieruje pracami Trybunału oraz wykonuje zadania i czynności przewidziane przepisami prawa.
2. Z upoważnienia Prezesa Trybunału Wiceprezes Trybunału wykonuje zadania i czynności wynikające z ustalonego między nimi podziału o charakterze stałym lub czasowym.
3. Wiceprezes Trybunału zaznajamia się na bieżąco z całością spraw z zakresu kierowania pracami Trybunału.
4. Jeżeli istnieją przeszkody w sprawowaniu obowiązków przez Prezesa i Wiceprezesa Trybunału, Prezes albo zastępujący go Wiceprezes wyznacza, w formie pisemnej, zastępującego go sędziego Trybunału. W razie niewyznaczenia albo niemożności wyznaczenia sędziego Trybunału, Prezesa i Wiceprezesa Trybunału zastępuje najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

Rozdział 3

Strój urzędowy sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz pieczęcie Trybunału Konstytucyjnego

§ 13

1. Strojem urzędowym sędziego Trybunału na rozprawie jest toga i bilet. Toga jest czarna, ma biało-czerwone lamówki na kołnierzu i mankietach oraz biało-czerwony żabot; bilet jest czarny, bez lamówki.
2. Strój urzędowy sędziego Trybunału, który przewodniczy składowi orzekającemu Trybunału, uzupełnia łańcuch z godłem Rzeczypospolitej Polskiej, według wzoru ustalonego dla sędziów sądów powszechnych.

§ 14

1. Trybunał Konstytucyjny i Prezes Trybunału używają pieczęci urzędowych z godłem Rzeczypospolitej Polskiej i napisem odpowiadającym obowiązującym przepisom.
2. Prezes Trybunału, na wniosek szefa Biura, ustala w drodze zarządzenia wzory, sposób używania oraz przechowywania pieczęci urzędowych Trybunału i Prezesa Trybunału.

DZIAŁ II

Biuro Trybunału Konstytucyjnego

§ 15

1. Biuro Trybunału zapewnia administracyjną, organizacyjną i finansową obsługę Trybunału. Szczegółowe zadania i organizację Biura określa statut Biura.
2. Biurem Trybunału kieruje szef Biura, który podlega Prezesowi Trybunału.

3. Szef Biura jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich pracowników Biura i ponosi odpowiedzialność za ich działania. Zapewnia prawidłowe oraz sprawne funkcjonowanie Biura, a w razie potrzeby przedstawia wnioski dotyczące jego organizacji.

4. Szef Biura opracowuje projekt budżetu Trybunału, jest odpowiedzialny za wykonywanie budżetu Trybunału, a w razie potrzeby proponuje wprowadzenie zmian w układzie wykonawczym budżetu Trybunału. Odpowiada także za majątek będący w zarządzie Trybunału.

5. Szef Biura przedkłada Zgromadzeniu Ogólnemu roczne sprawozdanie z wykonania budżetu Trybunału oraz z działalności Biura, a także informuje na bieżąco Prezesa i Wiceprezesa Trybunału o problemach funkcjonowania Biura.

DZIAŁ III

Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym

Rozdział 1

Wstępne rozpoznanie skargi konstytucyjnej oraz wniosku podmiotu, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji

§ 16

1. Skargę konstytucyjną, z uwzględnieniem kolejności jej wpływu, Prezes Trybunału kieruje do wyznaczonego sędziego Trybunału w celu wstępnego rozpoznania.

2. Jeżeli treść lub forma pisma nie pozwalają stwierdzić, że jest ono skargą konstytucyjną w rozumieniu art. 79 Konstytucji oraz art. 46-48 ustawy, upoważniony przez Prezesa Trybunału pracownik Biura Trybunału zwraca się do nadawcy o stosowne wyjaśnienie. W piśmie wzywającym do wyjaśnienia należy jednocześnie poinformować o wymaganiach, jakie powinna spełniać skarga konstytucyjna.

§ 17

1. Jeżeli skarga konstytucyjna wymaga uzupełnienia, sędzia Trybunału zarządzeniem wzywa skarżącego do usunięcia jej braków w terminie 7 dni od dnia doręczenia zarządzenia.

2. Zarządzenie sędziego Trybunału niezwłocznie doręcza się skarżącemu.

§ 18

1. Po stwierdzeniu, że:

1) skarga konstytucyjna spełnia wymogi, o których mowa w art. 79 Konstytucji, oraz warunki, o których mowa w art. 46 ust. 1, art. 47 i art. 48 ust. 1 ustawy,

2) nie zachodzą przesłanki określone w art. 36 ust. 3 i art. 39 ust. 1 ustawy, bądź gdy wynika to z konieczności, o której mowa w art. 39 ust. 3 ustawy

– sędzia Trybunału wydaje zarządzenie o przedstawieniu skargi konstytucyjnej Prezesowi Trybunału w celu wpisania jej do właściwego repertorium i wyznaczenia składu orzekającego Trybunału.

2. Jeżeli skarga konstytucyjna nie spełnia wymogów i warunków, o których mowa w ust. 1, sędzia Trybunału wydaje postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

3. Postanowienie wraz z uzasadnieniem i pouczeniem o możliwości wniesienia zażalenia w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, niezwłocznie doręcza się skarżącemu.

§ 19

1. Zażalenie, z uwzględnieniem kolejności jego wpływu, Prezes Trybunału kieruje do wyznaczonego składu orzekającego trzech sędziów Trybunału w celu rozpoznania.

2. Postanowienie Trybunału o uwzględnieniu zażalenia, nieuwzględnieniu zażalenia lub pozostawieniu zażalenia bez rozpoznania, wraz z uzasadnieniem, niezwłocznie doręcza się skarżącemu.

3. Po wydaniu postanowienia o uwzględnieniu zażalenia przewodniczący składu orzekającego przedstawia Prezesowi Trybunału skargę konstytucyjną w celu wpisania jej do właściwego repertorium i wyznaczenia składu orzekającego Trybunału.

§ 20

Jeżeli w trakcie wstępnego rozpoznania skargi konstytucyjnej Trybunał wyda postanowienie, o którym mowa w art. 50 ust. 1 ustawy, postanowienie to, wraz z uzasadnieniem, niezwłocznie doręcza się skarżącemu oraz właściwemu organowi.

§ 21

Jeżeli w trakcie wstępnego rozpoznania skargi konstytucyjnej Trybunał wyda postanowienie o zawieszeniu tego postępowania, postanowienie to, wraz z uzasadnieniem, niezwłocznie doręcza się skarżącemu.

§ 22

Do wstępnego rozpoznania wniosku podmiotu, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, przepisy § 16-19 i § 21 stosuje się odpowiednio.

§ 23

Czynności biurowe, w zakresie określonym w niniejszym dziale oraz wynikające z art. 36 ustawy, wykonuje Zespół Wstępnej Kontroli Skarg Konstytucyjnych i Wniosków. W tym celu Zespół prowadzi rejestrację i dokumentację spraw według zasad ustalonych w zarządzeniu Prezesa Trybunału, wydanym na podstawie § 11 ust. 3 pkt 1.

Rozdział 2

Postępowanie z wnioskiem podmiotu, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 i 2 Konstytucji, oraz pytaniem prawnym

§ 24

1. Prezes Trybunału kieruje do rozpatrzenia wnioski podmiotu, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 i 2 Konstytucji, lub pytanie prawne, jeżeli spełniają warunki formalne określone w art. 32 ust. 1 i 3 ustawy.

2. Jeżeli wniosek lub pytanie prawne zawiera braki formalne, Prezes Trybunału, w drodze zarządzenia, wzywa do ich uzupełnienia, wyznaczając w tym celu odpowiedni termin.

3. Jeżeli pytanie prawne zostało przedstawione bez akt sprawy, w związku z którą zostało postawione, przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 25

Do wniosków Prezydenta Rzeczypospolitej, zgłoszonych na podstawie art. 122 ust. 3 oraz art. 133 ust. 2 Konstytucji, a także do wniosków zgłoszonych przez uprawnione podmioty w sprawach, o których mowa w art. 131 ust. 1 oraz w art. 188 pkt 4 Konstytucji, przepisy § 24 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Skierowanie do rozpatrzenia wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej

§ 26

1. Prezes Trybunału zarządza skierowanie wniosku lub pytania prawnego do rozpatrzenia, uwzględniając kolejność ich wpływu. W uzasadnionych wypadkach Prezes Trybunału może zarządzić rozpatrzenie wniosku lub pytania prawnego w innej kolejności.

2. W zarządzeniu, o którym mowa w ust. 1, Prezes Trybunału wyznacza również skład orzekający Trybunału, w tym przewodniczącego i sędziego sprawozdawcę. W uzasadnionych wypadkach, na wniosek przewodniczącego składu orzekającego Trybunału, Prezes Trybunału może wyznaczyć dwóch sędziów sprawozdawców.

3. Wyznaczenie, o którym mowa w ust. 2, następuje według kolejności ustalonej na podstawie alfabetycznej listy sędziów Trybunału.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się w razie:

- 1) wyłączenia sędziego Trybunału od udziału w rozstrzygnięciu sprawy na podstawie art. 26 ust. 3 w związku z ust. 1 ustawy;
- 2) orzekania przez sędziego Trybunału w składzie wyznaczonym na podstawie art. 25 ust. 1 pkt 3 lit. b i art. 36 ust. 1 ustawy;
- 3) usprawiedliwionej dłuższej nieobecności sędziego Trybunału.

5. W sprawach rozpatrywanych przez pełny skład Trybunału Prezes Trybunału może wyznaczyć dwóch sędziów sprawozdawców. Do wyznaczenia sędziego lub sędziów sprawozdawców przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.

6. Do skargi konstytucyjnej, o której mowa w § 18 ust. 1 i § 19 ust. 1 i 3, oraz wniosku, o którym mowa w § 22, przepisy ust. 1-5 stosuje się odpowiednio.

§ 27

1. Jeżeli wniosek, pytanie prawne lub skarga konstytucyjna dotyczą sprawy, która jest przedmiotem wcześniej złożonego wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej, Prezes Trybunału może zarządzić ich łączne rozpatrzenie.

2. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 1, Prezes Trybunału wydaje po zasięgnięciu opinii przewodniczącego składu orzekającego w sprawie, z którą Prezes Trybunału zamierza połączyć inne sprawy.

§ 28

W rozpatrywaniu sprawy w pełnym składzie Trybunału powinni uczestniczyć wszyscy sędziowie Trybunału, poza wyłączonymi z orzekania na podstawie odrębnych przepisów. W wypadku zaistnienia obiektywnej przeszkody w uczestniczeniu w rozprawie (posiedzeniu), sędzia Trybunału obowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie przewodniczącego pełnego składu Trybunału.

§ 29

1. Prezes Trybunału zwraca się do pozostałych uczestników postępowania o zajęcie stanowiska wobec wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej i wyznacza w tym celu odpowiedni termin, biorąc pod uwagę stopień zawichości oraz pilności sprawy.

2. Prezes Trybunału lub skład orzekający Trybunału mogą zwracać się, na każdym etapie postępowania, do innych organów lub organizacji o zajęcie stanowiska w kwestiach mogących mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

§ 30

Czynności biurowe, w zakresie określonym w rozdziale 2 i 3 niniejszego działu, wykonuje Sekretariat Trybunału. W tym celu Sekretariat Trybunału prowadzi rejestrację i dokumentację spraw według zasad ustalonych w zarządzeniu Prezesa Trybunału, wydanym na podstawie § 11 ust. 3 pkt 1.

Rozdział 4

Postępowanie z wnioskiem w sprawie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego

§ 31

Do postępowania z wnioskiem w sprawie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego, zgłoszonym na podstawie art. 192 Konstytucji, przepisy § 24 ust. 2 i § 29 stosuje się odpowiednio, przy czym wstępne czynności przygotowawcze wykonuje Sekretariat Trybunału.

§ 32

Uchylenie się uczestnika postępowania od zajęcia stanowiska, w określonym przez Trybunał terminie, w sprawie wniosku o tymczasowe uregulowanie kwestii spornych, a w szczególności o zawieszenie czynności egzekucyjnych, nie stoi na przeszkodzie podjęcia przez Trybunał stosownego postanowienia.

DZIAŁ IV

Rozprawa i jej przygotowanie

§ 33

Na wniosek przewodniczącego składu orzekającego Trybunału, Prezes Trybunału wyznacza termin rozprawy, o czym zawiadamia uczestników postępowania.

§ 34

1. Przygotowanie rozprawy należy do składu orzekającego Trybunału. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału wydaje w tym celu niezbędne zarządzenia. Może także przed rozprawą zwołać naradę składu orzekającego Trybunału w celu omówienia propozycji sędziego sprawozdawcy oraz występujących zagadnień prawnych.

2. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału czuwa nad tym, aby:

- 1) członkowie składu orzekającego Trybunału mogli zaznajomić się z aktami sprawy przed rozprawą;
- 2) w toku postępowania nie pominięto okoliczności koniecznych do wyjaśnienia sprawy;
- 3) podczas narady omówiono wszystkie występujące zagadnienia prawne oraz wnioski uczestników postępowania.

3. W toku przygotowania rozprawy skład orzekający Trybunału może, na wniosek przewodniczącego składu orzekającego Trybunału lub sędziego sprawozdawcy, postanowić o zwróceniu się przewodniczącego składu orzekającego Trybunału do:

- 1) Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego o informację w sprawie sądowej wykładni określonych przepisów;
- 2) określonych organów lub instytucji państwowych, organizacji albo placówek naukowych o opinię we wskazanych kwestiach, dotyczących rozpatrywanej sprawy;
- 3) określonych organów lub instytucji państwowych albo organizacji o dostarczenie lub okazanie w toku postępowania albo na rozprawie wskazanych akt lub innych dokumentów albo aktów normatywnych.

4. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału, z inicjatywy sędziego sprawozdawcy lub w porozumieniu z nim, może zarządzić powołanie biegłego (biegłych). Postanowienie w tej sprawie może także podjąć skład orzekający Trybunału.

§ 35

1. Jeżeli przewodniczący składu orzekającego Trybunału uzna, że złożenie do akt rozpatrywanej sprawy okazanego dokumentu, odpisu lub wyciągu z dokumentu jest zbędne, dokument ten opisuje się w protokole, wymieniając osobę, która go okazała.

2. Na dokumencie złożonym do akt na rozprawie przewodniczący składu orzekającego Trybunału zamieszcza wzmiankę o tym, przez kogo dokument został złożony.

3. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału, po wydaniu orzeczenia w sprawie, zarządza niezwłoczny zwrot akt właściwemu organowi, który udostępnił je Trybunałowi w celu dowodowym.

§ 36

1. W dniu rozprawy przed salą rozpraw w siedzibie Trybunału umieszcza się wokandę zawierającą informacje o: składzie orzekającym Trybunału, sygnaturze sprawy, godzinie rozpoczęcia rozprawy, uczestnikach postępowania oraz przedmiocie rozpatrywanej sprawy.

2. Po wywołaniu sprawy oraz sprawdzeniu obecności uczestników postępowania przewodniczący składu orzekającego Trybunału udziela głosu uczestnikom. Pierwszy zabiera głos wnioskodawca, przedstawiciel sądu, który skierował pytanie prawne, albo skarżący, następnie organ, który wydał akt normatywny będący przedmiotem wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej, oraz Prokurator Generalny. Kolejność zabierania głosu w dalszej części rozprawy ustala przewodniczący składu orzekającego Trybunału.

§ 37

W czasie wchodzenia składu orzekającego Trybunału do sali rozpraw i wychodzenia z niej wszyscy obecni wstają. Wstaje również każda osoba, gdy podczas rozprawy zwraca się do niej sędzia składu orzekającego Trybunału, chyba że przewodniczący składu orzekającego Trybunału zwolni ją z tego obowiązku.

§ 38

1. Zarządzając przerwę w rozprawie, przewodniczący składu orzekającego Trybunału ogłasza termin, w którym będzie ona kontynuowana.

2. W razie postanowienia składu orzekającego Trybunału o odroczeniu rozprawy, przewodniczący składu orzekającego Trybunału wyznacza i ogłasza następny termin rozprawy. Jeżeli niezwłoczne wyznaczenie następnego terminu nie jest możliwe (odroczenie bez terminu), przepis § 33 stosuje się odpowiednio.

3. Zamykając rozprawę, przewodniczący składu orzekającego Trybunału informuje o udaniu się na naradę oraz o terminie i miejscu ogłoszenia orzeczenia.

§ 39

Jeżeli po zamknięciu rozprawy skład orzekający Trybunału uzna, że wydanie orzeczenia nie jest możliwe, może zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo.

§ 40

1. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału może nie zezwolić przedstawicielom radia, telewizji oraz prasy na utrwalanie lub transmisję przebiegu rozprawy, jeżeli dokonywanie tych czynności utrudnia prowadzenie rozprawy.

2. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału może nakazać opuszczenie sali rozpraw przez osoby spośród publiczności obserwującej rozprawę, jeżeli zachowują się w sposób nielicujący z powagą Trybunału.

§ 41

Szef Biura, za zgodą przewodniczącego składu orzekającego Trybunału, może zarządzić wydanie kart wstępu do sali rozpraw, a także wyznaczyć odpowiednie miejsca dla publiczności oraz przedstawicieli radia, telewizji i prasy, w wypadku przewidywanego zwiększenia zainteresowania daną rozprawą.

DZIAŁ V

Narada sędziowska oraz orzekanie

§ 42

1. Orzeczenie wydawane przez Trybunał w sprawach określonych w ustawie, a także ustalenie zasadniczych motywów orzeczenia i jego pisemnego uzasadnienia zapadają na naradzie sędziowskiej odbywanej bezpośrednio po przeprowadzeniu rozprawy albo na posiedzeniu niejawnym.

2. W razie odroczenia wydania orzeczenia narada sędziowska odbywa się w terminie ustalonym przez przewodniczącego składu orzekającego Trybunału.

3. W naradzie sędziowskiej, która ma charakter zamknięty i niejawny, uczestniczą wyłącznie członkowie składu orzekającego Trybunału. Naradą sędziowską kieruje przewodniczący składu orzekającego Trybunału. Projekt orzeczenia i jego zasadniczych motywów oraz pisemnego uzasadnienia przedstawia na naradzie sędziowskiej sędzia sprawozdawca.

§ 43

1. Jeżeli skład orzekający Trybunału zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie Trybunału, przedstawia Prezesowi Trybunału wniosek o rozpoznanie sprawy w pełnym składzie Trybunału.

2. Jeżeli skład orzekający Trybunału uzna, że rozpatrywana sprawa jest szczególnie zawiła, przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

3. Prezes Trybunału wydaje zarządzenie o przekazaniu albo o odmowie przekazania sprawy do rozpatrzenia w pełnym składzie Trybunału.

§ 44

Jeżeli podczas narady sędziowskiej w pełnym składzie Trybunału, przy parzystej liczbie sędziów Trybunału, żadne z proponowanych rozstrzygnięć nie uzyska większości głosów, o której mowa w art. 68 ust. 1 ustawy, przewodniczący składu orzekającego Trybunału otwiera zamkniętą rozprawę na nowo i odracza rozpatrzenie sprawy.

§ 45

Narada sędziowska w celu przyjęcia pisemnego uzasadnienia odbywa się w czasie umożliwiającym jego sporządzenie przed upływem 30 dni od dnia ogłoszenia orzeczenia.

§ 46

1. Zdanie odrębne sędziego Trybunału do orzeczenia może być zgłoszone bezpośrednio podczas narady sędziowskiej, a do pisemnego uzasadnienia orzeczenia w chwili jego podpisywania. Równocześnie ze zgłoszeniem zdania odrębnego do orzeczenia sędzia Trybunału przedstawia jego zasadnicze motywy.

2. W wypadku zgłoszenia zdania odrębnego do orzeczenia przez sędziego sprawozdawcę, zasadnicze motywy oraz pisemne uzasadnienie orzeczenia sporządza sędzia Trybunału wyznaczony przez przewodniczącego składu orzekającego Trybunału. Pisemne uzasadnienie orzeczenia sporządza sędzia Trybunału wyznaczony przez przewodniczącego składu orzekającego Trybunału także wówczas, gdy jego sporządzenie przez sędziego sprawozdawcę napotyka na nieprzewidzianą przeszkodę, której czasu trwania nie można przewidzieć.

3. O zgłoszeniu zdania odrębnego czyni się wzmiankę, odpowiednio w orzeczeniu lub jego uzasadnieniu, przez zamieszczenie przy podpisie sędziego Trybunału, który zgłosił zdanie odrębne, wyrazów: „zdanie odrębne” lub ich skrótów „zd. odr.” albo „cvs”.

4. Uzasadnienie zdania odrębnego dołącza się odpowiednio do orzeczenia lub uzasadnienia; podlega ono publikacji łącznie z orzeczeniem oraz jego uzasadnieniem.

§ 47

1. Orzeczenie i jego zasadnicze motywy ogłasza się w dniu rozprawy, z zastrzeżeniem ust. 2. W wypadku zgłoszenia do orzeczenia zdania odrębnego, przewodniczący składu orzekającego Trybunału informuje o tym bezpośrednio po ogłoszeniu orzeczenia, wymieniając sędziego Trybunału, który następnie ustnie przedstawia motywy zdania odrębnego.

2. W wypadkach określonych w art. 67 ust. 4 ustawy, o odroczeniu przez Trybunał ogłoszenia orzeczenia oraz o terminie i miejscu jego ogłoszenia przewodniczący składu orzekającego Trybunału informuje uczestników postępowania na rozprawie.

§ 48

Jeżeli Trybunał, działając na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy, rozpoznał skargę konstytucyjną na posiedzeniu niejawnym, przewodniczący składu orzekającego Trybunału zawiadamia o tym skarżącego oraz uczestników postępowania, jednocześnie informując o terminie i miejscu ogłoszenia orzeczenia.

§ 49

Podczas ogłaszania orzeczenia wszyscy obecni w sali rozpraw, z wyjątkiem składu orzekającego Trybunału, stoją. W czasie ogłaszania orzeczenia sędziowie składu orzekającego Trybunału pozostają w biletach.

§ 50

1. W razie usprawiedliwionej, dłuższej nieobecności sędziego składu orzekającego Trybunału uzasadnienie orzeczenia, za nieobecnego, podpisuje przewodniczący składu orzekającego Trybunału, a w razie jego nieobecności – najstarszy wiekiem sędzia tego składu orzekającego Trybunału. O tym fakcie czyni się odpowiednią wzmiankę przez zamieszczenie przy podpisie sędziego Trybunału wyrazów „za nieobecnego sędziego”, z podaniem imienia i nazwiska tego ostatniego.

2. W wypadku gdy pisemne uzasadnienie orzeczenia sporządzone zostało przez innego niż sędzia sprawozdawca sędziego składu orzekającego Trybunału, o tym fakcie czyni się odpowiednią wzmiankę, przez zamieszczenie przy jego imieniu i nazwisku wyrazu „uzasadnienie”.

§ 51

1. Postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym nie ogłasza się ustnie, lecz doręcza uczestnikom postępowania. Sentencja i uzasadnienie stanowią integralne części postanowienia.

2. Postanowienie, wydane w toku rozprawy, niekończące postępowania, ogłaszane jest uczestnikom postępowania ustnie na rozprawie, łącznie z zasadniczymi motywami jego podjęcia. Postanowienia tego nie doręcza się uczestnikom postępowania.

3. Do postanowienia wydanego w toku rozprawy, kończącego postępowanie, przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, z tym że postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się uczestnikom postępowania.

§ 52

O sprostowaniu orzeczenia, o którym mowa w art. 73 ustawy, zamieszcza się wzmiankę na oryginale orzeczenia, podpisaną przez przewodniczącego składu orzekającego Trybunału. Odpisy orzeczenia wydaje się w brzmieniu uwzględniającym sprostowanie.

§ 53

1. Trybunał wydaje zbiór swych orzeczeń. Nazwa „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy” podlega ochronie prawnej.

2. Orzeczenia Trybunału są udostępniane w postaci elektronicznej na stronach internetowych Trybunału Konstytucyjnego.

DZIAŁ VI

Sygnalizowanie uchybień i luk w prawie

§ 54

1. Jeżeli skład orzekający Trybunału podczas rozpatrywania wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej, bez względu na etap postępowania w Trybunale, stwierdzi uchybienie lub lukę w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, może wydać postanowienie sygnalizacyjne.

2. Postanowienie sygnalizacyjne może być wydane przez skład orzekający Trybunału, o którym mowa w ust. 1, albo przez pełny skład Trybunału, a także na umotywowany wniosek Prezesa Trybunału.

§ 55

Postanowienie sygnalizacyjne Prezes Trybunału kieruje do właściwego organu prawodawczego. Prezes Trybunału może jednocześnie zwrócić się o poinformowanie Trybunału o zajętych przez ten organ stanowiskach.

DZIAŁ VII

Badanie realizacji wyroków Trybunału Konstytucyjnego w działalności prawodawczej właściwych organów

§ 56

1. Realizacja wyroków Trybunału w działalności prawodawczej organów właściwych ze względu na rodzaj aktu normatywnego podlega systematycznemu badaniu w Biurze Trybunału.

2. Sekretariat Trybunału prowadzi rejestr wyroków Trybunału, ze szczególnym wyróżnieniem tych, w których:

1) Trybunał określił inny niż dzień ogłoszenia termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego;

2) Trybunał, po rozpatrzeniu wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej, zgłoszonego na podstawie art. 122 ust. 3 Konstytucji, orzekł o niezgodności poszczególnych przepisów ustawy z Konstytucją, stwierdzając, że nie są one nierozzerwalnie związane z całą ustawą.

3. W rejestrze, o którym mowa w ust. 2, Sekretariat Trybunału odnotowuje datę skierowania wyroku Trybunału do ogłoszenia, a także dzień wydania i dane dotyczące urzędowego organu publikacyjnego, w którym wyrok został ogłoszony.

4. Badania i analizy realizacji wyroków Trybunału w działalności prawodawczej prowadzi, na zasadach i w trybie określonych na podstawie § 11 ust. 3 pkt 2, Zespół Orzecznictwa i Studiów. Okresowe sprawozdania Zespołu z prowadzonych badań i analiz Prezes Trybunału przekazuje sędziom Trybunału. Może je także kierować, również w postaci odrębnych wystąpień, opracowanych na podstawie tych sprawozdań, do właściwych organów prawodawczych, zwracając się jednocześnie o poinformowanie Trybunału o zajętych stanowiskach.

§ 57

Przepis § 56 stosuje się odpowiednio do postanowień sygnalizacyjnych, przy czym, w odniesieniu do postanowień sygnalizacyjnych wydanych na etapie wstępnego rozpoznania, o którym mowa w rozdziale 1 działu III, rejestr prowadzi Zespół Wstępnej Kontroli Skarg Konstytucyjnych i Wniosków.

§ 58

Prezes Trybunału może zarządzić doręczenie wyroku lub postanowienia sygnalizacyjnego Trybunału także innym organom prawodawczym niż organ, który wydał kwestionowany akt

normatywny, ze wskazaniem potrzeby podjęcia stosownych prac legislacyjnych oraz ich pożądanego zakresu.

DZIAŁ VIII

Wewnętrzny tok postępowania z pismami i aktami spraw

§ 59

1. Pisma dotyczące spraw rozpatrywanych przez Trybunał przyjmuje Sekretariat Trybunału i przedstawia je Prezesowi Trybunału.

2. Prezes Trybunału może zarządzić przedstawianie pism we wszczętej sprawie bezpośrednio przewodniczącemu składowi orzekającego Trybunału.

3. W sprawach innych niż wymienione w ust. 1 i 2, Prezes Trybunału może określić, w drodze zarządzenia, rodzaj pism zastrzeżonych do jego osobistego wglądu lub podpisu ze względu na osoby lub organy władzy publicznej albo charakter pisma.

§ 60

1. Pismo dotyczące spraw rozpatrywanych przez Trybunał doręcza się za zwrotnym poświadczeniem odbioru, z zaznaczoną datą odbioru. Potwierdzenie odbioru dołącza się do akt sprawy.

2. Zawiadomienie o terminie rozprawy (posiedzenia) powinno zostać wysłane z takim wyprzedzeniem, aby w razie stwierdzenia przeszkód w jego doręczeniu, można było wysłać je ponownie albo odwołać termin rozprawy (posiedzenia).

§ 61

1. Akta sprawy są dostępne dla uczestnika postępowania w godzinach pracy Sekretariatu Trybunału, co najmniej na 14 dni przed wyznaczonym terminem rozprawy (posiedzenia). Uczestnik postępowania może w Sekretariacie Trybunału przeglądać akta sprawy oraz sporządzać dla swoich potrzeb kopie, odpisy lub wyciągi z tych akt, z wyjątkiem dokumentów zawierających informacje niejawne ze względu na bezpieczeństwo państwa lub ochronę tajemnicy państwowej. Z wyjątkiem dokumentów zawierających informacje niejawne, na pisemny wniosek, uczestnik postępowania może otrzymywać odpisy i wyciągi, zgodność których potwierdza sekretarz Trybunału.

2. Za zgodą Prezesa Trybunału albo przewodniczącego składowi orzekającego Trybunału, na zasadach określonych w ust. 1, na pisemny wniosek osoby trzeciej (organu) można udostępnić do przejrzenia akta sprawy, jeżeli uwiarygodni ona (on) interes prawny, o ile nie zostaną przez to naruszone interesy uczestnika postępowania.

3. Akta sprawy dotyczące skargi konstytucyjnej oraz pytania prawnego nie są udostępniane osobie trzeciej (organowi) ze względu na ochronę zawartych w nich danych osobowych. W wyjątkowym wypadku Prezes Trybunału może wyrazić zgodę na ich udostępnienie.

4. Po zakończeniu postępowania, za zgodą Prezesa Trybunału, uczestnikowi postępowania można wydać dokument złożony przez niego do akt sprawy. Wydanie dokumentu można uzależnić od złożenia odpisu lub wyciągu z tego dokumentu.

5. Akt sprawy rozpatrywanej przez Trybunał nie wydaje się sądom ani organom władzy publicznej. W wyjątkowym wypadku Prezes Trybunału, po uzgodnieniu ze składem orzekającym Trybunału w sprawie, może zezwolić na ich wydanie z zastrzeżeniem obowiązku zwrotu po wykorzystaniu.

§ 62

1. Orzeczenia, a także zarządzenia, wydawane w toku postępowania przed Trybunałem, doręcza się w odpisach, które uwierzytelnia sekretarz Trybunału; zdania odrębne do orzeczeń doręcza się w formie kserokopii.

2. Pisma wnoszone do Trybunału przez uczestników postępowania doręcza się innym uczestnikom postępowania w formie odpisu lub kserokopii.

§ 63

Do ustalenia wysokości kosztów związanych z wydaniem odpisu lub kopii dokumentu z akt sprawy stosuje się odpowiednio przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.